

Br. 01-146/24
Podgorica 23.04.2024. godine

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore, u skladu sa odredbom člana 28 i 41 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore ("Sl. list CG", br. 42/11 i 32/14), nakon završenog postupka po sopstvenoj inicijativi, daje,

MIŠLJENJE

I UVOD

1. U medijiju Pobjeda¹ kao i u drugim medijima² bilo je riječi o neadekvatnom grijanju na fakultetu u Nikšiću. Naime, navedeno je: da su se pojedini studenti Filozofskog fakulteta u Nikšiću, požalili da nemaju grijanja, da se smrzavaju i polažu ispite u hladnim prostorijama u jaknama, na što iz te ustanove odgovaraju da je razlog što su radovi u toku koji moraju biti okončani do početka drugog semestra; da je o ovom problemu upoznat i Studentski parlament Univerziteta Crne Gore, te da predsjednik tog parlamenta ističe da je obaviješten da je u toku proces renoviranja veoma zastarjelih instalacija, usljed čega je preporuka fakulteta bila da se nastava organizuje onlajn; da je u pitanju stara zgrada koja gotovo uvijek zahtijeva sanacije; da najveći dio profesora, a samim tim i studenata, postupa u skladu sa preporukom fakulteta, te ne provode puno vremena u zgradi fakulteta; da je riječ o dugogodišnjem problemu. U pojedinim medijima se navodi da je zgrada nikšićkog fakulteta izgrađena 1963. godine, a posljednja rekonstrukcija grijanja rađena je 1971. godine, da od tada nije bilo većih ulaganja i instalacije su zastarjele³.

II POSTUPANJE ZAŠTITNIKA

2. Zaštitnik je u vezi sa navodima pokrenuo ispitni postupak i zatražio izjašnjenja od Ministarstva prosvjete, Filozofskog fakulteta i Univerziteta Crne Gore.

3. Univerzitet Crne Gore dostavio je izjašnjenje u kojem se navodi: da će problemi sa termotehničkim instalacijama biti riješeni do sredine godine, jer su u toku pripreme za raspisivanje tendera za instalaciju sistema grijanja i hlađenja, kao i adaptaciju objekta po pitanju fasade i bravarije; da sve radove realizuju u saradnji sa Upravom za kapitalne projekte i očekuju da će do početka nove školske godine (2024/2025.) svi radovi biti okončani.

U prilogu je dostavljen dopis – odgovor dekanice Filozofskog fakulteta Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, gdje se takođe navodi da su radovi na adaptaciji u toku i da će učionice biti osposobljene za nastavu, dok će radovi na instalacijama jake i slabe struje biti završeni u aprilu 2024. godine.

¹ <https://www.pobjeda.me/clanak/smrzavaju-se-i-u-jaknama-polazu-ispite>

² <https://www.vijesti.me/vijesti/drustvo/692849/grijanje-na-filozofskom-fakultetu-decenijama-slabo>

³ <https://www.dan.co.me/vijesti/drustvo/niksicki-studenti-nadaju-se-boljim-uslovima-za-studiranje-rekonstrukcija-fakulteta-nakon-pola-vijeka-5226885>

4. Ministarstvo prosvjete nije dostavilo izjašnjenje Zaštitniku.

III Utvrđene činjenice

5. Na osnovu izjašnjenja, te raspoložive dokumentacije, Zaštitnik je utvrdio sledeće činjenice:

- da u Nikšiću u jednom objektu egzistiraju dva fakulteta - Filozofski i Filološki fakultet Univerziteta Crne Gore.
- da su već duži niz godina evidentni problemi sa grijanjem na tim fakultetima;
- da je objekat - zgrada Univerziteta Crne Gore – Filozofskog i Filološkog fakulteta u Nikšiću izgrađena 1963. godine, a prema pisanju pojedinih medija, posljednja rekonstrukcija grijanja rađena je prije 53 godine godine⁴;
- da je riječ o zastarjelom sistemu instalacija i kotlova, koji ne mogu da postignu maksimalnu temperaturu;
- da su Filozofski i Filološki fakulteti u Nikšiću, licencirani od strane Ministarstva prosvjete⁵;
- da je Univerzitet Crne Gore u saradnji sa Upravom za kapitalne projekte, planirao raspisivanje tendera u martu 2024. godine;
- da se u međuvremenu, realizuje tender izmjene elektroinstalacija jake i slabe struje koji su radovi u toku i koji će biti okončani u aprilu 2024.g.

IV Relevantni propisi

6. Zakon o visokom obrazovanju ("Službeni list Crne Gore", br. 44/14, ... 47/19, ... 86/22) propisuje:

Visoko obrazovanje je djelatnost od javnog interesa. (čl. 3)

Ustanova visokog obrazovanja je autonomna u obavljanju svoje djelatnosti, u skladu sa ovim zakonom. (čl. 4)

Visoko obrazovanje ostvaruju ustanove visokog obrazovanja (u daljem tekstu: ustanove) koje su licencirane, u skladu sa ovim zakonom. (čl. 14)

Ustanova se može osnovati i obavljati djelatnost, ako ima:

- 1) sertifikat o akreditaciji studijskog programa;
- 2) obezbijeđen odgovarajući prostor u vlasništvu ili po osnovu zakupa (učionice, laboratorije, biblioteku, prostorije za vannastavne aktivnosti studenata), nastavna sredstva, opremu i druga sredstva neophodna za obavljanje djelatnosti;
- 3) obezbijeđene uslove i nesmetan pristup za lica sa invaliditetom;
- 4) obezbijeđeno akademsko osoblje koje je izabrano u akademsko zvanje po propisima Crne Gore, od kojih su najmanje tri nastavnika za osnovne studije, odnosno dva nastavnika za master studije, sa akademskim zvanjem, koji su zaposleni sa punim radnim vremenom;
- 5) obezbijeđenu jednu polovinu saradnika od ukupnog broja saradnika potrebnih za izvođenje nastave iz svakog studijskog predmeta na svakoj studijskoj godini, sa kojima ima zaključen ugovor o radu;
- 6) obezbijeđena finansijska sredstva za osnivanje i obavljanje djelatnosti; i
- 7) obezbijeđene higijensko-tehničke uslove, u skladu sa posebnim propisima.

Bliže uslove iz stava 1 tač. 2 i 3 ovog člana propisuje Ministarstvo.

Izuzetno od stava 1 tačka 4 ovog člana smatra se da ustanova ima obezbijeđeno akademsko osoblje iz oblasti medicinskih nauka za kliničke predmete, koje je u radnom odnosu u zdravstvenoj ustanovi kao nastavnoj bazi ustanove. (čl. 23)

Ustanova je dužna da Ministarstvu podnese zahtjev za licenciranje, najmanje šest mjeseci prije početka obavljanja djelatnosti.

⁴ <https://www.portalanalitika.me/clanak/smrzavaju-se-i-u-jaknama-polazu-ispite>

⁵ <https://www.gov.me/dokumenta/956927d7-b6d6-4a16-a145-ac221ddc0ce1> (Lista licenciranih ustanova visokog obrazovanja i studijskih programa 2024)

Uz zahtjev za licenciranje ustanove osnivač podnosi akt o osnivanju i dokaze o ispunjenosti uslova iz člana 23 ovog zakona.

Zahtjev za licenciranje podnosi ustanova kada: vrši statusne promjene; mijenja sjedište odnosno prostor; obavlja djelatnost van sjedišta ili uvodi nove studijske programe. (čl. 29)

Ustanova može da obavlja djelatnost i vrši upis studenata kad Ministarstvo utvrdi da ustanova ispunjava uslove propisane ovim zakonom i donese rješenje o licenciranju.

Licencom se utvrđuje vrsta ustanove, akreditovani studijski programi, maksimalni broj studenata koji se mogu upisati na pojedine studijske programe, nivoi obrazovanja i diplome koje se stiču na ustanovi.

Rješenje o licenciranju, iz stava 1 ovog člana, donosi Ministarstvo i objavljuje u "Službenom listu Crne Gore".

Protiv rješenja iz stava 3 ovog člana može se pokrenuti upravni spor. (Član 30)

Organ rukovođenja ustanove je odgovoran za zakonitu i namjensku upotrebu sredstava obezbijedenih u skladu sa ovim zakonom. (čl. 58)

Student ima pravo:

- 1) na kvalitetno obrazovanje i objektivno ocjenjivanje;
- 2) na izjašnjavanje o kvalitetu rada akademskog osoblja;
- 3) na žalbu u slučaju povrede njegovog prava utvrđenog opštim aktom ustanove;
- 4) na mirovanje prava i obaveza za vrijeme trudnoće, roditeljskog odsustva, duže bolesti i u drugim opravdanim slučajevima u skladu sa statutom ustanove;
- 5) **da pohađa predavanja, seminare i ostale vidove nastave;**
- 6) **da koristi biblioteke, računarske sale i ostale usluge koje ustanova pruža studentima;**
- 7) da bira i bude biran u organe ustanove, u skladu sa ovim zakonom i statutom ustanove;
- 8) na zastupljenost najmanje od 20% u odnosu na ukupan broj članova u stručnim organima i organima upravljanja;
- 9) da ostvaruje prava iz oblasti studentskog standarda;
- 10) na jednakost i zaštitu od diskriminacije; i
- 11) da ostvaruje i druga prava u skladu sa ovim zakonom i statutom ustanove.

Način ostvarivanja prava iz stava 1 ovog člana bliže se uređuje statutom ustanove. (čl. 103)

7. Pravilnik o bližim uslovima za osnivanje, obavljanje djelatnosti, postupku licenciranja i načinu vođenja registra ustanova visokog obrazovanja ("Službeni list Crne Gore", br. 022/15) propisuje:

Osvjetljenje u objektu treba da je prirodno i vještačko.

Prostorije u objektu namijenjene izvođenju studijskog programa treba da imaju dovoljno dnevne svjetlosti, s tim da je površina svih prozora u prostoriji najmanje 1/4 podne površine prostorije.

Vještačko osvjetljenje u objektu treba da je:

- u prostoriji u kojoj se izvodi nastava 150 luksa;
- u laboratoriji i ostalim prostorijama za praktičnu nastavu gdje se zahtijeva precizan rad 300 luksa;
- u sali za sportske aktivnosti 120 luksa;
- na stepeništu i u sanitarnim prostorijama 60 luksa;
- u hodnicima i drugim prostorijama 30 luksa.

Izvori osvjetljenja u objektu treba da budu ravnomjerno raspoređeni.

Zagrijavanje u objektu treba da bude ujednačeno sa temperaturom najmanje 18°C, a ako je temperatura u objektu viša od 32°C, obavezan je sistem hlađenja. (čl. 6)

Postupak licenciranja pokreće ustanova zahtjevom.

Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana ustanova dostavlja:

- akt o osnivanju;
- ovjerenu kopiju sertifikata o akreditaciji;
- podatke o studijskom programu;
- dokaze da je obezbijeden odgovarajući prostor, nastavna sredstva oprema i druga sredstva neophodna za obavljanje djelatnosti, u skladu sa ovim pravilnikom;

- dokaze da je obezbijedeno akademsko osoblje u skladu sa članom 23 stav 1 tač 4 i 5 Zakona o visokom obrazovanju (ugovori o radu, odluke o izboru u zvanje i dr.);
- dokaze da su obezbijedena sredstva za finansiranje studijskog programa, u skladu sa članom 23 stav 1 tačka 6 i članom 26 Zakona o visokom obrazovanju;
- dokaz da su obezbijedeni higijensko- tehnički uslovi, u skladu sa posebnim propisima.

Pod dokazima, iz stava 1 alineja 4 ovog člana, smatraju se sve vjerodostojene isprave o pravu svojine, odnosno zakupu.

Ukoliko je prostor predmet kupoprodajnog ugovora podnosilac zahtjeva za izdavanje licence je dužan da uz zahtjev dostavi i rješenje nadležnog organa o upisu prava svojine na nekretnini.

Ukoliko je ustanova kao dokaz o obezbijedenom prostoru dostavila ugovor o zakupu isti treba da bude zaključen na period od najmanje tri godine i ovjeren notarskim zapisom.

Uz zahtjev za izdavanje, odnosno dopunu licence ustanova dostavlja popunjene obrasce koje utvrđuje organ uprave nadležan za poslove prosvjete (u daljem tekstu: Ministarstvo) i objavljuje ih na svojoj veb stranici. (čl. 17)

8. Pozitivna praksa - Presuda Upravnog suda Crne Gore, U. br. 128/10 od 08.05.2010. godine

„Licenca za obavljanje poslova iz oblasti visokog obrazovanja izdaje se na osnovu standarda i normativa koji se odnose na **adekvatnost zgrada i opreme, uključujući učionice, laboratorije, biblioteku i računarsku opremu**, broj i kvalifikacije akademskog osoblja, prostorije za vannastavne aktivnosti studenata i finansijska sredstva.“

9. Zakon o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Sl. list CG 42/11 i 32/14) propisuje

Zaštitnik/ca u vršenju svoje funkcije djeluje na način što: ukazuje, upozorava, kritikuje, predlaže ili preporučuje. (čl. 20/1)

Nakon završetka ispitivanja povrede ljudskih prava i sloboda Zaštitnik/ca daje mišljenje o tome da li je, na koji način i u kojoj mjeri došlo do povrede ljudskih prava i sloboda. (čl. 41)

V Zaključna ocjena

10. Na osnovu sprovedenog postupka, Zaštitnik je utvrdio da su istiniti navodi koji su objavljeni u medijima u vezi problema sa zagrijavanjem na Filozofskom i Filološkom fakultetu u Nikšiću, Univerziteta Crne Gore. Takođe, potvrđeno je da poteškoće sa zagrijavanjem postoje dugi niz godina (više od dvije decenije) na koju su činjenicu studenti ukazivali i u ranijem periodu. Zbog takvih uslova, studentima koji su korisnici usluga u toj ustanovi obrazovanja, bio je otežan boravak u ustanovi i učionicama, tokom zimskog perioda kada je vanjska temperatura u Nikšiću, nerijetko, veoma niska, a time i otežano pravo da u adekvatnim uslovima pohađaju predavanja i ostale vidove nastave, koriste biblioteke, računarske sale i ostale usluge koje ustanova pruža studentima, a što je između ostalog, propisano Zakonom o visokom obrazovanju.

11. Zapaža se, na osnovu pribavljenih izjašnjenja da Univerzitet Crne Gore, Filozofski fakultet u Nikšiću u ovom trenutku preduzima mjere i radnje u cilju unaprjeđenja materijalno - tehničkih uslova u toj ustanovi, a u tom cilju uspostavljena je saradnja sa Upravom za kapitalne projekte. U izjašnjenju se ističe da se očekuje da do početka školske 2024/2025. godine, budu svi radovi okončani.

12. Iz pribavljene dokumentacije može se zaključiti da je ovaj problem višedecenijski. Visoko-školska ustanova bila je dužna da studentima pruži uslove i vrijednosti koje se unaprjeđuju i poboljšavaju. Zadovoljenje potreba i očekivanja studenata kao korisnika usluge visokog obrazovanja od fundamentalnog je značaja za ostvarivanje konkurentne prednosti, kao i pozicioniranje na akademskom prostoru, održivog razvoja i postizanja održivog uspjeha⁶.

Zaštitnik naglašava da loša infrastruktura na fakultetima utiče negativno na položaj studenata. Objekti -

⁶ Istraživanje zadovoljstva studenata uslugom visokog obrazovanja Originalni naučni rad Fakultet za primijenjeni menadžment, ekonomiju i finansije, Beograd UDC: 316.644:[378:006.015.5(497.11)

zgrade, učionice, laboratorije i oprema – obrazovna infrastruktura – ključni su elementi dobrog okruženja za učenje na univerzitetima (kao i u školama). Visokokvalitetna infrastruktura olakšava bolju nastavu, poboljšava rezultate studenata i smanjuje stope napuštanja⁷.

13. Primjećuje se, uvidom u Listu licenciranih ustanova visokog obrazovanja i studijskih programa 2024, koji je objavljen na zvaničnom sajtu Vlade Crne Gore⁸, da su Filozofski i Filološki fakulteti u Nikšiću, licencirani od strane Ministarstva prosvjete. Licenca treba da garantuje da su ispunjeni standardi kvaliteta neophodni za pravilno i zakonito funkcionisanje ustanove.

Uvidom u zvanični sajt UCG – Filozofskog fakulteta, primjećuje se da je u prethodnom periodu Univerzitet Crne Gore preduzimao radnje u cilju adaptacije tog fakulteta, te je 2022. godine, Univerzitet uložio 262.000 eura u renoviranje zgrade Filozofskog fakulteta, a lokalna samouprava doprinijela finalizaciji ovog projekta (*besplatno ustupljena menahnizacija za poravnavanje terena*)⁹, te su dijelom unapređeni uslovi za rad studenata i zaposlenih tom fakultetu.

Međutim, navedeni radovi nijesu se odnosili na rešavanje problema sa zagrijavanjem.

14. Iako Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, nije direktno odgovorno za navedenu situaciju, a pogotovo imajući u vidu da je rukovodstvo tog organa, relativno kratko u mandatu (od decembra 2023. godine), uz razumijevanje te činjenice, mišljenja smo da je potrebno u vezi ovog pitanja da da svoj stav. Naime, nadzor nad sprovođenjem odredbi Zakona o visokom obrazovanju vrši Ministarstvo, u skladu sa zakonom. Podsjećamo da Ministarstvo prosvjete, nauke i inovacija, između ostalog, vrši poslove uprave koji se odnose na: kreiranje, uspostavljanje i razvoj obrazovno-vaspitnog sistema; uslove za osnivanje, rad i licenciranje ustanova u oblasti obrazovanja; nadzor nad zakonitošću rada ustanova u oblasti obrazovanja.

15. Stoga, cijeneći da su studenti i mladi stub svakog društva koje teži napretku, pokretačka snaga države i njene budućnosti, te činjenice da su započete radnje na rješavanju problema sa grijanjem na Filozofskom i Filološkom fakultetu u Nikšiću, Zaštitnik

UKAZUJE

Univerzitetu Crne Gore – Filozofskom i Filološkom fakultetu Nikšić

- da intenziviraju radnje i mjere shodno svojim ovlašćenjima, kako bi se do početka 2024/2025. školske godine, obezbijedili adekvatni uslovi za boravak studenata u toj ustanovi.

Zaštitnik očekuje, da do početka školske 2024/2025. godine, u duhu dobre saradnje, dobije obavještenje o prednjem, u cilju praćenja ostvarivanja prava mladih, odnosno studenata tih fakulteta.

ZAMJENICA ZAŠTITNIKA
LJUDSKIH PRAVA I SLOBODA
CRNE GORE
Snežana Mijušković

D-na:

- Ministarstvu prosvjete
- Univerzitet Crne Gore
- Filozofski fakultet Nikšić
- Filološki fakultet Nikšić
- a/a

⁷ <https://blogs.worldbank.org/en/education/why-education-infrastructure-matters-learning>

⁸ <https://www.gov.me/dokumenta/956927d7-b6d6-4a16-a145-ac221ddc0ce1>

⁹ <https://www.ucg.ac.me/objava/blog/1275/objava/145208-univerzitet-crne-gore-zapoceo-postupak-izvođenja-radova-na-adaptaciji-zgrade-filozofskog-i-filoloskog-fakulteta>